

Tęsknota za jednością. Zjednoczenie Włoch

Materiał składa się z: sekcji: „Wprowadzenie”, „W politycznej próżni”, „Granice (dzięki) dyplomacji”, „Rewolucja tworzy Włochy”, „Gdzie dwóch się bije...”, „Zamiast podsumowania”.

Materiał zawiera:

2 ilustracje (fotografie, obrazy, rysunki), 5 ćwiczeń, w tym 5 interaktywnych, 4 polecenia.

Tęsknota za jednością. Zjednoczenie Włoch

Bitwa pod Solferino

Źródło: Carlo Bossoli, *Bitwa pod Solferino*, domena publiczna.

Do zjednoczenia Włoch przyczyniły się setki osób, historia zapamiętała dwóch najważniejszych. Sprawdź kogo...

Wprowadzenie

Ćwiczenie 1

Ułóż puzzle i sprawdź, jak wyglądał włoski kompozytor Giuseppe Verdi [czyt.: dżuzeppe werdi].

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ciekawostka

Ogromny wpływ na uczucia narodowe Włochów wywarł kompozytor **Giuseppe Verdi** (1813–1901), będący zwolennikiem jedności Italii, *Va, pensiero* to chór z trzeciego aktu jego **opery Nabucco**. To jeden z najsłynniejszych utworów w historii muzyki operowej – pieśń żydowskich wygnańców płaczących w Niewoli babilońskiej za utraconą ojczyznę i zburzoną Pierwszą Świątynią w Jerozolimie. Autorem słów, zainspirowanych psalmem 137, był Temistocle Solera. Pieśń stała się nieoficjalnym hymnem Włoch.

Polecenie 1

Wysłuchaj pieśni *Va, pensiero* z trzeciego aktu opery *Nabucco* Verdiego :

- Określ jej nastrój.
- Co Twoim zdaniem wpłynęło na to, że stała się ona hymnem zwolenników zjednoczenia Włoch?

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Kiedy to było?

Oś czasu – tęsknota za jednością. Zjednoczenie Włoch

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

W politycznej próżni

W połowie XIX wieku **Włochy** stanowiły mozaikę państewek ujętych w klamrę dwóch większych monarchii: **Królestwa Sardynii (wyspa Sardinia i północna Italia z Turynem)**, **Królestwo Obojga Sycylii - południowa część Półwyspu Apenińskiego i wyspa Sycylia**. Pomiedzy nimi, w otoczeniu kilku drobniejszych państw, wielkością wyróżniało się jeszcze papieskie **Państwo Kościelne**. Północno-wschodnią część Włoch dzierżyli Austriacy, sprawujący kontrolę nad Italią i pielęgnujący jej polityczny wielowiekowy bezwład. Na mapie rozdrobnionych politycznie Włoch **Piemont** wyróżniał się ustrojem (jako monarchia konstytucyjna od 1848 roku), szerokim pakietem swobód obywatelskich, zbilansowanym budżetem i najlepiej spośród państw włoskich rozwiniętą gospodarką. Jego władca **Wiktor Emanuel II** z dynastii sabaudzkiej miał rozległe ambicje polityczne. Toteż w dobie **Wiosny Ludów** Włosi wystąpili przeciw Austrii właśnie pod jego przewodnictwem. Po 1849 roku władcy państw włoskich, podobnie jak cesarz Austrii **Franciszek Józef I**, powrócili do absolutyzmu. Piemont natomiast nadal podążał **drogą ku zjednoczeniu**. Ten ruch ideowy i polityczny, **związany z walką o wyzwolenie narodowe i zjednoczenie Włoch**, nazywano **risorgimento** [czyt.: risordżimento]. Sytuacja międzynarodowa i stosunki wewnętrzne sprawiły, że był to kilkunastoletni proces, rozciągnięty w czasie i aż dwukrotnie przerwany koniecznością oczekiwania na sprzyjającą koniunkturę.

Zjednoczenie Włoch w latach 1859-1870

Polecenie 2

Wymień państwa znajdujące się na Półwyspie Apenińskim. Po zapoznaniu się z lekcją ustal i zanotuj, w jakiej kolejności włączano je do jednoczących się Włoch.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Granice (dzięki) dyplomacji

Premier rządu i minister spraw zagranicznych Królestwa Piemontu/Sardynii **Camillo Cavour** [czyt.: kamillo kawur] był orędownikiem zjednoczenia Włoch pod przewodnictwem króla Sardynii. Uważał, że można tego dokonać dzięki sprawnej polityce. Zdawał sobie sprawę z różnic ekonomicznych dzielących ubogie południe i bogatą północ Włoch, toteż zakładał konieczność stworzenia luźnej federacji państw włoskich. Z rezerwą traktował marzenia demokratów i rewolucjonistów o odrodzeniu narodowym Włochów i jedności politycznej Italii. Umiejętnie prowadzoną dyplomacją wzmocnił pozycję kraju w stosunkach międzynarodowych, zapewniając Piemontowi wojskowe i dyplomatyczne wsparcie **Napoleona III**. Cesarz Francji jako pierwszy z monarchów Europy opowiedział się **za prawem narodów do politycznego 'samookreślenia', czyli zdobywania przez nie niezależności**. Nie popierał jednak Piemontu bezinteresownie. Liczył na nabytki terytorialne dla Francji: Sabaudię i Niceę.

Porozumienie francusko-włoskie z 1858 roku, skierowane przeciwko Austrii, skłoniło Franciszka Józefa I do wypowiedzenia Piemontczykom wojny. Francja dotrzymała umowy, wysyłając na front włoski ponad 100 tysięcy żołnierzy. Krwawe bitwy pod **Magentą** [czyt. madżentą] i **Solferino**, stoczone w czerwcu **1859** roku, okazały się **decydujące dla losów wojny**. Austria przegrała, ostatecznie tracąc wpływ na rozwój wypadków w Italii. Ustalenia pokojowe podpisane w Villafranca obligowały ją do oddania **Lombardii** Francuzom, ci zaś **przekazali ją Piemontowi**. Niestety, wizje polityczne Napoleona nie obejmowały dalszego rozszerzania wpływów Sardynii. Toteż ku rozczarowaniu Włochów, zaskoczonych jego decyzją o szybkim pokoju z Austrią, **w posiadaniu Habsburgów pozostała Wenecja**.

W czasie zmagania pod Solferino w czerwcu 1859 roku zarówno Austriacy, jak i sprzymierzeni z Włochami Francuzi odnieśli ogromne straty. Na polu walki pozostało blisko 30 tysięcy ofiar, w tym ponad 20 tysięcy rannych pozbawionych opieki. Widok poboju skłonił Henry'ego Dinanta [czyt.: ąriegó diná] szwajcarskiego przedsiębiorcę i filantropa, do **zorganizowania pomocy rannym przy udziale miejscowej ludności**, którą zachęcił do ich pielęgnowania. Co istotne, przy udzielaniu pomocy nie brano pod uwagę narodowości ofiar. Kilka lat później, **w 1863 roku**, stworzył organizację niosącą pomoc osobom pokrzywdzonym w toku działań wojennych. W taki sposób narodził się Międzynarodowy Komitet Pomocy Rannym Żołnierzom, z czasem przekształcony w **Międzynarodowy Czerwony Krzyż**. Wkrótce starania Komitetu doprowadziły do przyjęcia przez rządy państw międzynarodowego traktatu, zwanego konwencją genewską, o 'polepszeniu losu rannych w armiach czynnych', a czerwony krzyż na białym polu został prawnie uznany za znak ochronny wojskowej służby zdrowia. Od ponad 50 lat 8 maja jest Światowym Dniem Czerwonego Krzyża.

Polecenie 3

Poszukaj informacji o celach Czerwonego Krzyża i narodowych odłamach tej organizacji.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Rewolucja tworzy Włochy

Dalszy rozwój wypadków zaskoczył Napoleona, który nie chciał już być protektorem *risorgimento* [czyt.: risordżimento] (odradzania się). Zwycięstwo Sardynii, odniesione na polach Magenty i Solferino, stało się bowiem impulsem rewolucjonizującym środkową Italię. **W 1860 roku wybuchły rewolucje skierowane przeciw austriackim książętom – władcom absolutnym Parmy, Toskanii i Modeny**. Po ich obaleniu, na drodze plebiscytów, **mieszkańcy tych państw zdecydowali, by przyłączyć je do Królestwa Sardynii**. Cavour opłacił przychyłność Napoleona III dla tych działań, godząc się na **włączenie do II Cesarstwa francuskojęzycznych prowincji: Nicei i Sabaudii**.

Tymczasem **w maju 1860 roku powstało również południe Włoch**. Czynnie poparł je włoski generał i rewolucjonista, **Giuseppe Garibaldi** [czyt.: dziuzeppe garibaldi]. Wyruszył on z małego portu w okolicach Genui (na północnym zachodzie Włoch) do Królestwa Obojga

Sycylii wraz z grupą wyszkolonych i uzbrojonych włoskich ochotników, zaokrętowanych na dwóch parowcach. Wyprawę tę nazwano **marszem 'tysiąca czerwonych koszul'** (ze względu na charakterystyczny kolor uniformów jego bojowników). Ich broń i ekwipunek pochodziły z darów zebranych w całych Włoszech, a także nadsyłanych z zagranicy. Garibaldi opanował Sycylię, a następnie ruszył na Neapol, gromiąc wojska Królestwa Obojga Sycylii i obalając władzę Burbonów. Francja i Anglia początkowo rozważały podjęcie zbrojnej interwencji, aby uniemożliwić włoskiemu generałowi przerzucenie wojsk na półwysep, jednak ostatecznie odstąpiły od tego zamiaru. Jak powiedział później jeden z uczestników wyprawy w przemówieniu wygłoszonym do tłumów, 'tylko rewolucja może stworzyć Włochy, a dyplomacja nie stworzy ich nigdy'. Garibaldi i jego ochotnicy deklarowali, że działają w imieniu króla Piemontu, jednak dla Wiktora Emanuela i premiera Cavoura polityczna akcja włoskich demokratów była przedsięwzięciem tyleż korzystnym, co niepokojącym. Powodzenie wyprawy uczyniło Garibaldiego faktycznym władcą południa Włoch. Jako demokrat stanął on wówczas przed dylematem: ustanowić republikę czy podporządkować zdobyty obszar monarchii sardyńskiej. **Ostatecznie wybrał posłuszeństwo wobec Wiktora Emanuela II.**

Ciekawostka

Dlaczego Garibaldi poprowadził wyprawę 'tysiąca czerwonych koszul'?

Po pokonaniu Austrii Królestwo Piemontu uzyskało Lombardię, ale **los kolejnych nabytków, czyli księstw środkowowłoskich, był uzależniony od plebiscytu**. Ludność miała się opowiedzieć za pozostaniem pod władzą Habsburgów albo przyłączeniem do królestwa Piemontu. Podobnie w Nicei i Sabaudii plebiscyt miał zdecydować o przynależności do Francji. Garibaldi, aby temu przeciwdziałać, początkowo chciał zająć Niceę zbrojnie. Jednak po zebraniu legionu ochotników, niemal w przeddzień plebiscytu zmienił plany i ruszył na Sycylię, z sukcesem występując przeciw Królestwu Obojga Sycylii. Bez działań foreign Garibaldiego akcja jednoczenia Włoch, zapoczątkowana przez króla i rząd, nie zostałaby zakończona tak pomyślnie.

Ćwiczenie 2

Karykatura przedstawia Garibaldiego i Wiktora Emanuela II. Wskaż stwierdzenie, które jest poprawnym komentarzem do ilustracji.

- ☐ Italia kształtem przypomina but z cholewą, dlatego proces jednoczenia Włoch przedstawiono w ten symboliczny sposób, akcentując wielką rolę Garibaldiego.
- ☐ Garibaldi klęczący u stóp króla Wiktora Emanuela to symbol rezygnacji przywódcy wyprawy „tysiąca czerwonych koszul” z wprowadzenia republiki na południu Włoch.
- ☐ Garibaldi czyści buty królowi Piemontu.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Władca Piemontu na wieść o sukcesach czerwonych koszul wyruszył na spotkanie Garibaldiemu. W lutym **1861 roku Wiktor Emanuel ogłosił się królem Włoch**. Powstanie

nowego państwa na mapie Europy potwierdził uroczyste narodowy parlament zwołany w Turynie. Twórcy konstytucji Włoch wzorowali się na prawach Piemontu, a stanowisko premiera państwa objął Cavour. Poza granicami nowego państwa pozostawały jednak nadal Rzym (w którym rezydował papież), Wenecja, Triest i południowy Tyrol. Wkrótce Włosi tymczasowo przenieśli stolicę z Turynu do Florencji. Kilka lat później – gdy proces jednoczenia Włoch dobiegał końca – Napoleon kategorycznie już sprzeciwił się przeniesieniu stolicy nowego państwa do Rzymu. Armia francuska, w obronie papieża, okupowała Państwo Kościelne. Napoleon III zaczął się obawiać nadmiernego wzrostu znaczenia Włoch.

Gdzie dwóch się bije...

Ostatnim etapem jednoczenia Włoch miało być odzyskanie Rzymu i Wenecji. Jednak w ówczesnej sytuacji międzynarodowej, bez poparcia Napoleona III, Włochom nie pozostawało nic innego, jak czekać na dogodny moment. Potrafili świetnie wykorzystać sytuację międzynarodową. Gdy w 1866 roku doszło do wojny prusko-austriackiej, Włochy opowiedziały się po stronie Prus, wspierając ich aspiracje zjednoczeniowe. Dzięki temu udało się przyłączyć Wenecję, która pozostawała dotąd pod panowaniem austriackim. Cztery lata później (**1870**) w podobny sposób **Włosi odzyskali Rzym**. Francja, która prowadziła wojnę z Prusami, wycofała swoje oddziały z Państwa Kościelnego, a po klęsce Francji pod Sedanem Napoleon III został zmuszony do abdykacji. Państwo **Piusa IX** skurczyło się do rozmiarów Watykanu, a **Rzym w 1871 roku oficjalnie stał się stolicą zjednoczonych Włoch**. Wbrew wcześniejszym obawom Francji i Anglii powstanie i rozbudowa nowego królestwa nie zmieniły jednak układu sił w Europie. Jak miały pokazać jego dalsze dzieje, znaczenie i siła nowego mocarstwa były dość ograniczone.

Rząd włoski próbował rozwiązać kwestię relacji z papieżem Piusem IX, proponując mu gwarancję suwerenności. Kiedy jednak rozmowy nie doszły do skutku, Rzym został zajęty zbrojnie przez wojska włoskie, a **parlament włoski ustanowił zasady prawne regulujące funkcjonowanie Państwa Kościelnego w Watykanie**.

Polecenie 4

Na podstawie dostępnych Ci źródeł wyjaśnij, w jaki sposób zjednoczone Włochy zamierzały ułożyć relacje z papieżem.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Zamiast podsumowania

Ćwiczenie 3

Dopasuj krótką informację do odpowiedniego nazwiska.

Król Sardynii, a następnie
zjednoczonych Włoch to...

Wiktor Emanuel II

Słynny włoski generał i rewolucjonista
to...

Giuseppe Garibaldi

Premier Królestwa Sardynii, wielki
orędownik zjednoczenia Włoch to...

Camillo Cavour

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 4

Dopasuj wizerunki do nazwisk, przesuważ podpis między ilustracjami.

Camillo Cavour

Wiktor Emanuel II

Giuseppe Garibaldi

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 5

Zjednoczenie Włoch zaczęło się odgórnie, a zakończyło oddolnie – z udziałem ludu włoskiego. Dopasuj wydarzenia, które doprowadziły do scalenia państwa włoskiego, do odpowiednich dat.

1859

Przyłączenie Wenecji do Włoch.

Sojusz Piemontu z Francją przeciw Austrii.

1860

Marsz „tysiąca czerwonych koszul” Garibaldiego.

Plebiscyt i przyłączenie Neapolu do Piemontu.

1861

Król Piemontu przyjmuje tytuł króla Włoch.

Przyłączenie Rzymu do Włoch.

1866

Piemont zyskuje Lombardię, a Francja – Sabaudię i Niceę.

Bitwy pod Magentą i Solferino.

1870